

The Vilnius Calvary complex consisting of 35 stations established in Verkiiai in the 17th century consisted of a church, 23 chapels, one brick gate and seven wooden gates. The images painted inside were renewed numerous times back in the 19th century. The chapels underwent renovation again in 1925–1927 and 1933–1934, when they were repainted and certain compositions were painted anew. In line with the Soviet goal of eliminating the Catholic tradition, in 1962–1963 a majority of the chapels were blown up. The paintings from these exploded chapels were for a long time considered to be lost or destroyed, some could have found their way to the Atheism Museum,

some were given to the Lithuanian Art Museum (now known as the Lithuanian National Museum of Art) before being returned to the Church of the Discovery of the Holy Cross in 2014. The current state of the paintings is critical. On July 13–30, 2020, restorers from the easel painting workshop of the Pranas Gudynas Centre for Restoration Teresė Blažiūnienė, Daiva Petrauskaitė, Paula Mickutė and Algimantas Vaineikis worked at the parish of the Church of the Discovery of the Holy Cross; by following a preventive conservation program, the paintings were prepared for display at the exhibition Sacred Vilnius: Pilgrimage from the Gates of Dawn to Kalvarija Way of the Cross.

Sakraliniai meno kūriniai

iš Vilniaus Kalvarijų koplyčių: konservavimas ir restauravimas

Algimantas Vaineikis, Rūta Janonienė, Rasa Adomaitienė

¹
Šiuo metu yra 22 koplytėlės, nes netoli Trinapolio stovėjusi „Dievo Motinos palaidojimo“ koplyčia sunyko ir nebuvo atstatyta.

²
Prie kai kurių koplyčių įrengta daugiau nei viena stotis.

³
Przewodnik obchodzącym pamiątkę zbawiciela naszego Jezusa Pana drog Jerozolimskich, w Dyecezyi Wileńskiej, na górach Werkowskich pod Wilnem założonych, pod dozorem XX. Dominikanów Werkowskich wydany, Wilno: w Drukarni A. Marcinowskiego, 1838.

XVII a. Vilniaus vyskupo valdose Verkiuose įsteigtų Kalvarijų architektūrinis ansamblis galutinai susiformavo XVIII a. II pusėje. 1772 m. vyskupo Tomo Zenkavičiaus konsekruotą 35 stočių Vilniaus Kalvarijų kompleksą sudaro bažnyčia, dvidešimt trys koplytėlės (iš jų viena – medinė)¹ bei vieni mūriniai ir septyneri mediniai vartai². Kristaus Kančios kelias susideda iš dviejų dalių – Suėmimo kelio (jį sudaro stotys nuo „Paskutinės vakarienės kambario“ iki „Senajo miesto Ketvirtųjų vartų“) ir Kryžiaus kelio (nuo „Piloto rotušės“ iki „Golgotos kalno“). Koplyčiose buvę tapyti ir skulptūriniai atvaizdai sudarė svarbią Kalvarijų komplekso

dalį, tačiau žinios apie juos iki šiol buvo gana fragmentiškos.

Ankstyviausias jų paminėjimas užfiksuotas 1828 m. dokumentuose – tuo metu penkias arčiausiai bažnyčios esančias koplyčias (stotys 30, 31, 33, 34 ir 35) puošė paveikslai, 1827–1828 m. nutapyti remiantis Romoje sukurtais raiziniai: trys tapyti ant mūro, du įkomponuoti nišose prie išorinių bažnyčios sienų – ant lentų. 1838 m. Vilniuje išleistą piligrimų vadovą po Kalvarijas puošia Juozapo Ozemblovskio (1805–1878) litografuotos iliustracijos, kuriose, tikėtina, perpiešti beveik visi tuo metu koplyčiose buvę atvaizdai³.

>
Juozapas Balzukevičius
(1866–1915)
26-osios stoties paveikslas
„Veronika nušluosto
Jėzui veidą“. 1903
Medis, linoleumas, aliejiniai
dažai, 240 × 160 cm
Vilniaus Šv. Kryžiaus
Atradimo (Kalvarijų) bažnyčia
BPM, B-4872
Fot. Antanas Lukšėnas

4
Duomenys apie Verkių dominikonų vienuolyną ir bažnyčią, 1838–1845, LVIA, f. 604, ap. 1, b. 6718, l. 3.

5
Rogalski L., „Kalwarya Werkowska“, *Pamiętnik Religijno-Moralny*, 1857, R. 16, t. 32, Nr. 3–4, p. 251.

6
Rogalski L., *op. cit.*, p. 251.

7
Giniūnienė A., „Kryžiaus kelio iliustracijos Lietuvos XIX a. leidiniuose“, *Menotyra*, 2011, t. 18, Nr. 1, p. 60.

8
Blažiūnas J., „XIX a. pradžios – XX a. pradžios Vilniaus bažnyčių paveikslų restauratoriai“, *Acta Academiae Artium Vilnensis*, t. 57; Meninis Vilnius: įtakos ir įvaidžiai, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2010, p. 97–98.

9
Jeleńska E., „Kalwarya pod Wilnem“, *Tygodnik ilustrowany*, 1901, Nr. 9–14.

10
Jeleńska E., *Kalwarya pod Wilnem*, Wilno: Drukiem Józefa Zawadzkiego, 1903.

11
Jeleńska E., *op. cit.*, 1903, p. 31.

12
Ibid., p. 33.

13
Ibid., p. 53–54.

14
Ibid., p. 47.

15
Kalwaria Wilenska, Wilno: Tłocznia Marianum, 1937, p. 5.

16
Kitoje paveikslo pusėje yra autorinis užrašas: J. Balzukiewicz / 1903.

17
Šv. Kryžiaus Atradimo (Kalvarijų) bažnyčios inventorių, 1933, LVIA, f. 694, ap. 5, b. 2014, l. 9.

18
Pamiętka z kalwarii pod Wilnem. Z fotografii Józefa Łozińskiego, Warszawa, 1924.

19
Giniūnienė A., *Kryžiaus kelias Lietuvoje XVIII a. antroje pusėje – XX a. pradžioje. Sklaida ir raiška*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2013, p. 264.

20
Riešės bažnyčios dokumentai, 1909–1927, LVIA, f. 604, ap. 1, b. 10317, l. 110v.

1845 m. visose Kalvarijų koplyčiose paveikslai buvo atnaujinti⁴. Juos pertapė Vilniaus meno mokyklos auklėtinis Andrius Valinavičius (1792–1853). Minima, kad dauguma jų buvo tapyti ant mūro, tik vienas (Paskutinės vakarienės koplyčioje) ant drobės ir du ant lentų („Prikalimas prie kryžiaus“ ir „Nuėmimas nuo kryžiaus“), prie bažnyčios sienų, o trijose koplyčiose stovėjo skulptūriniai Kristaus atvaizdai⁵. XIX a. I p. Verkių dominikonų vienuolyno vyresnysis M. Magnuševskis pirmojoje stotyje pakabino ant drobės tapytą paveikslą „Paskutinė vakarienė“, kad, prieš ateinant didžiausiems piligrimų būriams, jį būtų galima nukabinti ir apsaugoti, nes „apylinkių piemenėliai iš neapykantos Judui jo atvaizdą tame paveiksle plakdavo botagais“⁶. Kai kurie A. Valinavičiaus tapyti paveikslai tikriausiai rėmėsi tuo metu populiariais pirmavaizdžiais – italų grafiko Pietro Leonės Bombellio (1737–1809) sukurtais estampais. Taip teigti leidžia J. K. Vilčinskio „Vilniaus albume“ 1850 m. publikuotas „Šv. Veronikos“ paveikslo raižinys – jis yra identiškas 1782 m. Bombellio sukurtu Kryžiaus kelio ciklo to paties siužeto kompozicijai (tik apverstas veidrodiniu principu)⁷.

Apie 1862 m. koplyčių paveikslus dar kartą atnaujino dailininkas Ottonas Linevičius (*Otton Liniewicz*, 1833–1863)⁸. Iki XIX a. pabaigos daugumoje koplyčių buvo ant mūro tapyti paveikslai. XIX a. pabaigoje Vilniaus Kalvarijose apsilankiusi Emma Jelenska 1901 m. jas aprašė straipsnelių serijoje⁹, kurie vėliau, 1903 m., buvo išleisti atskira knygele¹⁰. Remiantis jos liudijimu, galima spręsti, kad XIX a. pabaigoje ne vienoje koplyčioje dar buvo ant sienos tapytų paveikslų. Neabejotinai tokie paveikslai buvo trijose koplyčiose prie Trinaolio (2–4 stotys)¹¹. 4-oje koplyčioje, paveiksle „Jėzaus suėmimas“, E. Jelenska atkreipė dėmesį į uolių tikinčiųjų paliktus „keršto“ Judui ir kareiviams ženklus – išdraskytas jų akis ir akių vietose iki plytų išdaužytą tinką¹². Kristaus kapo koplyčioje nutapytų kareivių veidai taip pat buvo išdraskytomis akimis¹³. Tai, kaip tiesiogiai naiviai ir emocionaliai maldininkų minios reagavo į stočių paveikslus, rodo ir kitas šios autorės aprašytas atvejais: esą, kai restauruotame paveiksle „Veronika nušluosto Jėzui veidą“ buvo pavaizduotas auskaras šventosios ausyje, kažkas tuoj pat jį išdraskė, matyt, papiktintas tokios pasaulietinės puošmenos šventosios atvaizde¹⁴.

Rašytiniai šaltiniai liudija, kad XIX a. pab.–XX a. pr. koplyčių paveikslus restauravo, o dalį jų naujai nutapė Juozapas Balzukevičius (1866–1915)¹⁵. Kalvarijų bažnyčiai tuo pačiu metu jis nutapė ir kelis altoriaus paveikslus: 1903 m. – bažnyčioje išlikusį Šv. Jono Nepomuko paveikslą¹⁶, kabėjusį vieno iš šoninių altorių antrame tarpsnyje, o 1908 m. – Šv. Elenos paveikslą, kuris iki dabar yra didžiojo altoriaus antrame tarpsnyje¹⁷. Dailininko dalyvavimą atnaujinant koplyčių paveikslus patvirtina ir natūros duomenys. Išlikęs 22-os stoties paveikslas „Jėzus ima savo kryžių“ yra signuotas ir datuotas apačioje: *Józef Balzukiewicz / 1903*. Sprendžiant iš tokio paties kompozicijų formato, identiško medinio pagrindo, tos pačios stilištos tapyto kompozicijų aprėminimo, jam galima priskirti ir kitas keturias kompozicijas, skirtas 2, 3, 4, ir 26 stotims, tik trys pirmosios vėlesniais laikais buvo aktyviai (ir nevykusiai) pertapytos. J. Balzukevičiaus teptukui neabejotinai priklausė ir 21 („Jėzus pasmerkiamas mirčiai“) bei 23 („Jėzus pirmą kartą parpuola po kryžiumi“) stočių paveikslai, dabar žinomi tik iš nuotraukų, publikuotų 1924 m. leidinyje¹⁸, taip pat ant mūro tapytos 31 ir 33 stočių kompozicijos, nors ir pažeistos, bet išlikusios bažnyčios fasadų nišose iki mūsų dienų. Galbūt jo teptukui priskirtina taip pat iki mūsų dienų išlikusi ant mūro tapyta 35 stoties („Šv. Kryžiaus atradimas“) kompozicija, kuri irgi publikuota minėtoje 1924 m. knygelėje. Kurdamas kai kurias kompozicijas, dailininkas naudojo tuo metu labai populiariais pavyzdžiais – XIX a. austrų dailininko Josepho Führicho (1800–1876) sukurtais Kryžiaus kelio ciklais¹⁹. Ypač daug panašumų esama su šio dailininko Kryžiaus kelio paveiksiais, 1844–1846 m. sukurtais Vienos Šv. Jono Nepomuko bažnyčiai. Tačiau J. Balzukevičius pirmavaizdžių nekopijavo, naudojo jais laisvai ir kūrybiškai. Įdomu, kad 26 stoties („Veronika nušluosto Jėzui veidą“) formatas skiriasi, o kompozicija labai artima anksčiau šioje stotyje buvusiam paveiksliui, nutapytam pagal P. L. Bombelli pavyzdį. Minima, kad šio paveikslo sukūrimui 100 sid. rublių paaukojo garbaus amžiaus Trinapolio gyventojas Jonas Liubartovičius (*Lubartowicz*)²⁰. 3 stoties („Alyvų darželyje“) paveikslas nutapytas remiantis vokiečių dailininko Heinricho Hofmanno (1824–1911) 1890 m. paveiksliu „Kristus Getsemanės sode“, esančiu Niujorko Riversaido bažnyčioje. Šis

visame pasaulyje itin populiarius kūrinys buvo daug kartų reprodukuojamas ir kopijuojamas²¹. Tikėtina, kad J. Balzukevičius nutapė ir 1-os („Paskutinė vakarienė“), 13-os („Pirmą kartą pas Pilotą“) bei 28-os („Jėzus guodžia Jeruzalės moteris“) stočių kompozicijas, reprodukuotas minėtame 1924 m. leidinyje. 13-os stoties paveikslas pirmavaizdžiu tapo milžiniško populiarumo pasaulyje sulaukusi vengrų dailininko Mihaiaus Munkačio (*Mihály Munkácsy*, tikr. *Michael von Lieb*, 1844–1900) drobė „Kristus prieš Pilotą“, nutapyta 1881 m. ir iš karto paplitusi grafinėmis kopijomis bei reprodukcijomis.

Dėl prastų saugojimo sąlygų paveiksai sunyko. Dar kartą koplyčios buvo remontuojamos 1925–1927 ir 1933–1934 m., tuo metu pertapytos ar iš naujo nutapytos kai kurios kompozicijos (autorių kol kas nepavyko nustatyti)²², atskiri kūriniai buvo atnaujinami ir vėliau. XX a. I p. nutapyti 30 („Jėzų išvelka iš drabužių“), 31 („Jėzų prikla prie kryžiaus“), 33 („Jėzų nuima nuo kryžiaus“) stočių paveiksai, sukurti remiantis prancūzų leidyklos „Turgis & Fils“ išleisto ciklo „Kryžiaus kelias“ chromolitografijomis. Šios leidyklos chromolitografijos Lietuvoje buvo labai populiarios nuo XIX a. paskutiniojo dešimtmečio, pagal jas nutapyti net kelių bažnyčių Kryžiaus keliai²³. Dauguma jų buvo sukurta 1891–1893 m. Vilniaus Kalvarijose dirbęs dailininkas gana tiksliai pakartotojo ne tik pirmavaizdžio kompozicijas, bet ir chromolitografijų spalvas.

Restauratoriams radus signatūrą ant vieno iš išlikusių kūrinių, pavyko nustatyti, kad 1937 m. Juozas Ignatavičius (*Joseph Ignatowicz*, 1884–1940) nutapė 8 stoties paveikslą („Jėzus pas Aną“). Gali būti, kad šioje koplyčioje anksčiau buvusios sienų tapybos kompozicijos ikonografija buvo panaši, nes E. Jelenska mini joje „bedievio kareivio“ prieš Jėzų pakeltą ranką²⁴.

Sovietmečiu viešas Vilniaus Kalvarijų lanymas buvo draudžiamas. Siekiant nutraukti katalikišką tradiciją, planuota komplekso teritoriją užstatyti. 1962 m. naktį iš gruodžio 11 į 12 d. sovietų armijos pajėgos susprogdino kelias koplyčias, o 1963 m. pavasarį išsprogdinta didžioji jų dalis – nepalietos liko tik 30–35 stotys, įrengtos koplyčiose prie pat bažnyčios ar pačioje šventovėje. Susprogdintų koplyčių griuvenos išvežtos į sąvartyną²⁵. Trys išlikusių koplyčių paveiksai (priklausę 30, 31 ir 33

stotims) liko bažnyčios žinioje ir buvo naudojami iki pat ansamblio atstatymo.

Susprogdintų koplyčių paveiksai ilgą laiką laikyti dingusiais ar sunaikintais, dalis jų galėjo patekti į Ateizmo muziejų. Tai rodo ant vienos kryžiaus kelio stoties paveikslas nevaizdinės pusės rastas LTSR ateizmo muziejaus užrašas-inventorinis numeris: VAM Inv. Nr. 148 Pgl. Taip pat tikėtina, kad dalis koplyčių paveikslų buvo perduota Lietuvos dailės muziejui (dab. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus). Muziejaus deponuotų eksponatų knygoje išlikęs 1990 m. lapkričio 29 d. įrašas patvirtina, kad koplyčių paveiksai atvežti iš Šv. Kotrynos bažnyčios (sovietmečiu ši bažnyčia priklausė Lietuvos dailės muziejui). Vėliau jie buvo saugomi Prano Gudyno meno vertybių restauravimo centre, o 2014 m. grąžinti Vilniaus Šv. Kryžiaus Atradimo (Kalvarijų) bažnyčiai.

Dabartinė paveikslų būklė kritinė. Kūriniai pažeisti pelėsio ir natūralių senėjimo procesų. Veikiant aplinkos temperatūros kaitai ir drėgmei, suskeldėjo kūrinių pagrindai, kai kurie dažai išbluko, ištrupėjo. Gausu netyčinių ir tyčinių mechaninių pažeidimų, nešvankių piešinių, išraižytų necenzūrinių žodžių, šautinių pažeidimų ir kitokių vandalizmo pėdsakų. Vaizdinės ir nevaizdinės paveikslų pusės labai nešvarios: nusėtos musių, vorų ir paukščių ekskrementais. Akcentuotina, kad kūrinius būtina nuodugnai iširti ir nuosekliai konservuoti, o esant galimybei ir restauruoti. Kai kurių paveikslų ypač nukentėję tapybos plotai buvo iš dalies sutvirtinti, užklįjavus apsauginį popierių. Šie tvarkymai atlikti grąžinant paveikslus bažnyčiai. Apžiūrėjus paveikslus nustatyta, kad jų sukūrimo medžiagos skirtingos. Septynių Kristaus Kančios kelio stočių paveiksai²⁶ nutapyti aliejiniais dažais ant linoleumo, kuris prikaltas prie medinio aprėminto lentų skydo. Vienas paveikslas iš 8-os Kryžiaus kelio stoties („Jėzus pas Aną“) nutapytas ant medinio spygliuočių lentų skydo, kuris sutvirtintas dviem horizontaliomis įvorėmis. Skydas jau po nutapymo aprėmintas siauru rėmeliu. Šis 1937 m. dailininko J. Ignatavičiaus kūrinys savo formatu ir tapybos maniera skiriasi nuo kitų to paties ciklo paveikslų²⁷. 29-os stoties paveikslas „Viešpats Jėzus parpuola po kryžiumi trečią kartą“ nutapytas ant faneros, kuri prikalta prie silpnos lentų konstrukcijos. Šis paveikslas ir tapybos maniera skiriasi nuo kitų stočių. Trys XX a. I p. sukurti Kryžiaus kelio

21

Vilniaus Kalvarijų bažnyčioje išliko pagal jį gerokai vėliau, apie 1956 m., tapyta drobė, skirta didžiojo altoriaus skulptūrai uždengti.

22

1929–1946 m. Vilniaus Kalvarijų parapijos dokumentai, LMAVB RS, f. 318–21825, l. 28.

23

Giniūnienė A., *op. cit.*, p. 352.

24

Jeleńska E., *op. cit.*, 1903,

p. 40.

25

Petrulis A., „Kristaus kraujas ideologų taurėje (Apie Vilniaus kalvarijų išsprogdinimą 1963 m.)“, *Gimtas kraštas*, 1989, Nr. 36 (1173), p. 1, 4.

26

Tai 2, 3, 4, 9, 11, 22, 26 stočių paveiksai.

27

Kaip rodo užtapymai, vėliau kūrinys dar buvo atnaujinamas.

Juozapas Balzukevičius
(1866–1915)
22-osios stoties paveikslas
„Jėzus ima savo kryžių“. 1903
Medis, linoleumas, aliejiniai
dažai; 213 × 180 cm
Vilniaus Šv. Kryžiaus
Atradimo (Kalvarijų) bažnyčia
BPM, B-4874
Fot. Antanas Lukšėnas

>
Juozapas Balzukevičius
(1866–1915) ir nežinomas
XX a. I p. dailininkas
3-iosios stoties paveikslas
„Jėzus meldžiasi
Alyvų sode“. XX a. pr.
Medis, linoleumas,
aliejiniai dažai;
211 × 178 cm
Vilniaus Šv. Kryžiaus
Atradimo (Kalvarijų) bažnyčia
BPM, B-4870
Fot. Antanas Lukšėnas

28
Išliko dar vienas paveikslas,
nutapytas ant drobės
(31-os stoties paveikslas
„Viešpatį Jėzų prikalta prie
kryžiaus“), jo parodoje
eksponuoti neplanuota, todėl
liiko netvarkytas.

29
Giniūnienė A., Kruopaitė L.,
Šiaulys A., „Vilniaus
Kalvarijų parpuolusio
Jėzaus skulptūra: istorija,
restauravimas, ikonografija ir
sklaida“, *Kultūros paminklai*,
2011, Nr. 16, p. 89–106.

stočių paveikslai („Viešpats Jėzus parpuola po Kryžiumi“ (23 stotis), „Viešpačiui Jėzui nuplėšiami drabužiai“ (30 stotis), „Viešpats Jėzus nuimamas nuo Kryžiaus“ (33 stotis) nutapyti ant drobės, išstempotos ant porėmių²⁸. Sprendžiant pagal tapybos manierą, tai galėjo būti XX a. 3–4 dešimtmečiais tapyti kūriniai. Tą patvirtina ir istoriniai duomenys, nes XIX a. pab.–XX a. pr. 23-ioje stotyje buvo po kryžiumi parpuolusio Jėzaus skulptūra, kuri XX a. 3 dešimtmetyje perkelta į 27 stoties koplyčią, ten išbuvo iki Kalvarijų nugriovimo 1962 m.²⁹ Taigi, paveikslas turėjo būti sukurtas XX a. 3 dešimtmetyje.

Kaip jau minėta, apie 1903 m. J. Balzukevičiaus tapytai paveikslų grupei priskirtini penki panašaus formato ir tapybos technikos kūriniai (2, 3, 4, 22 ir 26 stočių paveikslai) atlikti ant linoleumo. Iš jų stilistika ir meniškumu išsiskiria 22 ir 26 stočių kompozicijos. Jos yra autentiškiausios. Kitos dvi ant linoleumo tapytos Kristaus Kančios kelio stotys stiliumi ir tapybos maniera skiriasi nuo pirmųjų penkių, tad galima

<
 Juozas Ignatavičius
 (1884–1940)
 8-osios stoties paveikslas
 „Jėzus pas Aną“. 1937
 Medis, aliejus;
 223 × 196 cm
 Vilniaus Šv. Kryžiaus
 (Atradimo) bažnyčia
 BPM, B-4871
 Fot. Antanas Lukšėnas

>
 Nežinomas XX a. I p.
 dailininkas
 11-osios stoties paveikslas
 „Jėzus antrą kartą pas
 vyriausiąjį kunigą Kajafą“
 Medis, linoleumas,
 aliejiniai dažai;
 161 × 161 cm
 Vilniaus Kalvarijų
 Šv. Kryžiaus Atradimo
 bažnyčia
 BPM, B-4878
 Fot. Antanas Lukšėnas

kelti prielaidą, kad jas tvarkęs dailininkas pertapė (atnaujino) ir tris pirmąsias J. Balzukevičiaus kompozicijas. Minima, kad po 1933–1934 m. remonto, kai koplyčios buvo išbaltintos, Liucija Balzukevičiūtė atnaujino 25-tos Kalvarijų stoties paveikslą „Simonas Kirenietis padeda Jėzui nešti kryžių“³⁰. Šis paveikslas yra dingęs, tad palyginti jo su išlikusiais kūrinių nėra galimybės. Vis dėlto galima kelti prielaidą, kad tapytoja atnaujino ir daugiau koplyčių paveikslų. 1929–1930 m. ji nutapė kelis paveikslus Kalvarijų bažnyčios altoriams, tad akivaizdu, kad čia dirbo ilgesnį laiką³¹.

2020 m. liepos 13–30 d. Prano Gudyno restauravimo centro molbertinės tapybos dirbtuvių restauratoriai Teresė Blažiūnienė, Daiva Petrauskaitė, Paula Mickutė ir Algimantas Vaineikis dirbo Vilniaus Šv. Kryžiaus Atradimo (Kalvarijų) bažnyčios parapijos namuose. Dezinfekuota ir nuvalyta 12 Kalvarijų koplyčių

paveikslų (70 m²). Visas darbo procesas buvo fiksuojamas, fotografuojamas (Paula Mickutė ir Tomas Ručys). Du koplyčių paveikslai ištirti, atlikti fizikiniai tyrimai. Apšvietus kūrinius IR spinduliais, pavyko nustatyti autorius (J. Ignatavičius ir J. Balzukevičius). Fizikinius tyrimus atliko Rapolas Vedrickas, biologinius – Olga Ščit, o kelis grunto ir dažų tyrimus – dr. Jūratė Senvaitienė. Atsižvelgus į tyrimų duomenis, pasirinkta tausojančio konservavimo programa. Nuo vaizdinių ir nevaizdinių paveikslų pusių ir rėmų atsargiai, naudojant vandeninį dulkių siurbli ir platų švelnų teptuką, nusiurbtos dulkės ir voratinkliai. Dezinfekavimo priemonėmis „Prodene D51“ ir „Velox“ nuvalytos vaizdinės ir nevaizdinės paveikslų pusės bei rėmai. Nuo dviejų koplyčių paveikslų (8 ir 9 stotys) nuvalyti seni apsauginio popieriaus sutvirtinimai, nukentėję tapybos plotai sutvirtinti iš naujo. Kadangi paveikslai keletą kartų tvarkyti ir ankstesnių tvarkymų žymės trukdė suvokti visumą, jos mechanškai ir retušo būdu buvo niveluotos (3, 4 ir 8 stotys). Keliuose paveikluose itin ryškūs nešvankūs piešiniai buvo paslėpti gruntuojant ir retušuojant (2 ir 8 stotys). Laikantis prevencinės konservavimo programos, paveikslai paruošti eksponuoti parodoje „Sakralusis Vilnius: piligrimų kelias nuo Aušros vartų iki Kalvarijų“.

30
 LMAVB RS, f. 318-21825,
 l. 28.

31
Ibid., l. 24v.

